

**Euroopan unionin
osarahoittama**

Tekoälyn hyödyntäminen arkistoissa

AIDA-hankkeen loppuseminaari 28.8.2024

Verkkokysely avoinna 5.12.2023 - 8.1.2024

- Vastaajia 28kpl
- Ammattilaisia 20kpl
- Ei-ammattilaisia 8 kpl
- Ammattilaisten organisaatiot:
 - 55% arkisto,
 - 20% muu toimija,
 - 10% kirjasto,
 - 5% museo,
 - 5% kansalaisjärjestö/-yhteisö,
 - 5% kaupallinen toimija

VASTAA KYSELYYN TEKÖÄLYN HYÖDYNTÄMISESTÄ DIGIARKISTOISSA

Tervetuloa vastaamaan kyselyyn tekoälyn hyödyntämisestä digiarkistoissa. Kyselyllä pyritään selvittämään

- digiarkistojen asiakkaiden toiveita ja tarpeita tekoälyn hyödyntämisestä
- arkistoalan ammattilaisten toiveita ja tarpeita tekoälyn hyödyntämisestä toimialalla
- vastaajien odotuksia ja asenteita tekoölyavusteisia palveluita kohtaan

Kysely on auki vuoden 2023 loppuun ja sitä saa mielellään jakaa eteenpäin.

[Vastaa kyselyyn tästä](#)

Hankkeessa järjestettiin kaksi fokusryhmää

- Fokusryhmä 1:
 - Maanantai 22.1.2024
 - Avoin tapahtuma arkistotoimijoille
 - Tavoitteena oli koota erilaisia näkökulmia ja ideoita tekoälyn hyödyntämiseen digiarkistoissa
- Fokusryhmä 2:
 - Tiistai 13.2.2024
 - Erään arkiston sisäinen tulevaisuuskeskustelu mm. tekoälyn hyödyntämisestä
 - Tekoälyn ja arkistoinnin muutos arkistoissa

Mihin tekoälyä haluttaisiin hyödyntää

- **Hakujen ja aineiston saavutettavuuden parantaminen sekä loppukäyttäjien että arkiston henkilöstön toimesta**
- Vastaanoton ja käsittelyn helpottaminen
- Rutiinityön ja hitaiden prosessien sujuvoittaminen
- **Kuvailutietojen tuottaminen**
- Kielenkäännökset (Kielen rikastaminen)
- Arkistoaineistojen luettelointi ja hallinta
- Tiivistelmien tekeminen
- Kuvien luominen
- **Tekstin tunnistus**
- Kuvamateriaalin tunnistus
- Videoiden ja äänen litterointi ja kuvailu
- Objektien tunnistus kuvista
- Käsien kirjoitetun tekstin tunnistus
- Koodin tuottaminen ja ohjelmointi
- Kuvien käsittely
- Yhteenvedot
- Esitysten luonti
- Samaan asiaan liittyvien asioiden yhteen liittäminen
- Datan analysointi
- Aineistojen ajoittaminen
- Henkilötunnusten tunnistus

Digiarkistojen asiakkaiden toiveita

- Hakutoiminnallisuuden parantaminen. Lausemuotoiset haut, hakusanat, samankaltaisten aineistojen ehdotukset, oikean relevantin aineiston löytyminen
- Tiedonlouhinta
- Tekstintunnistus ja tekstien analyysit
- Arkistorajojen ylittäminen <https://www.archivesportaleurope.net/>

Ongelmat, joita tekoälyllä voitaisiin ratkaista

- Aineiston manuaalinen kuvailu syö paljon resursseja kaikilta arkistoilta, automaattisella kuvailulla voitaisiin vapauttaa resursseja muihin töihin
- Tekoälyllä voitaisiin tuoda aineistoa paremmin saavutettavaksi, esimerkiksi hakuja parantamalla
- Tekoälyllä voitaisiin saattaa suomenkielistä aineistoa kansainvälisesti saavutettavammaksi
- Tekoälyllä voisi tuottaa uudelleen järjestettyjä ymmärrettävämpiä kokonaisuuksia
- Tekoälyllä voitaisiin edistää aineiston käytettävyyttä

Mahdolliset riskit ja uhat tekoälyn käytössä

- Käyttörajoitetun aineiston antaminen tekoälyn käsiteltäväksi, tietosuoja
- Tekoälyn ekologisuus ja kestävyys. Tekoälyn käytön ilmastovaikutukset.
- Organisaatiot voivat olla hitaita omaksumaan tekoälyn käytön
- Tekoälyn tekemät virheet, misinformaatio, minkälainen virhemarginaali voidaan hyväksyä.
- Voiko tekoäly alkaa ohjaamaan tiedonhakua liikaa?
- Miten varmistetaan aineiston aitous, alkuperäisyys ja luotettavuus. Tekoälyllä mahdollisesti väärennetyt asiakirjat.
- Opetusaineiston yksipuolisuus voi rajata koulutetun mallin laajempaa käyttöönottoa
- Tekoälyn liiallinen itsenäisyys
- Tekoälylle annetaan liikaa valtaa, suuren vaikutuksen päätöksenteko
- Käyttäjien koulutuksen ja tiedon puute

Muita huomioitavia asioita tekoälyn käytössä

- Käyttörajoitetun aineiston käsittelyn kannalta tekoälyn tulisi pyöriä organisaation sisäisesti
- Joutuuko jatkossa miettimään sitä, että aineistot ovat helposti myös tekoälyn hyödynnettävissä
- Arkiston asiakkaan tarve todennäköisesti poikkeaa arkistokaavasta
- Aineiston ja tiedon alkuperä tulee olla sekä käyttäjän, että arkistonhoitajan tiedossa. Prosessit aineiston käsittelystä tulisi dokumentoida huolellisesti.
 - Tulosten kriittisesti arvioinnin mahdollisuus
- Helppokäyttöisyys ja käyttöliittymän joustavuus on olennaista työkaluja rakennettaessa.
- Haulla on monenlaisia eri käyttäjiä, jotka toivovat erilaisia tuloksia ja hakutyyleissä voi olla suuria eroja.
- Automatiikan valinnallisuus

Kommentteja ja keskustelua

Tunne huomisen - All for the future.